

ارباب حلقه‌ها

روایت دنیای کودکانه

مروری بر کتاب قرمزی

نلی محبوب

جلد کتاب قرمزی

شاید بتوان یکی از اهداف ادبیات را در وسوسه‌انگیزی و آگاهی‌بخشی آن دانست که این بار بر دوش بزرگسالان است. بزرگسالان نویسنده، قصه‌گو و والدین تا کودک را با جادوی کتاب آشنا سازند. در این میان باید به نقش ادبیات در رشد و پرورش و گسترش تخیل کودک تأکید کرد.
خصوصاً در آثاری که برای کودکان پیش دبستانی در نظر گرفته می‌شود و باید به اثر آن بر رشد زبانی کودک در این دوران توجه داشت.
تکرار در زبان و پایان خوش از ویژگی‌های آثار این دوره سنی است؛ از طرفی خردسالان شناسایی کنش‌ها را در تصویر می‌آموزند بنابراین داستان‌های تصویری نقش بسیار ارزنده‌ای در پرورش دید آنها خواهد داشت.
باید توجه داشت که خردسالان به راحتی با اشیاء و جانوران ارتباط برقرار می‌کنند و آنها را به گونه‌ای جاندار می‌پندارند، با اشیاء به گفت‌وگو می‌نشینند و ساعت‌ها سرگرم می‌شوند.
بنابراین نویسنده یا توجه به همه این خصوصیات می‌تواند آثاری خلق کند تا کودک را به دنیای خیال خود وارد کند و با او در کنار او قدم به دنیای داستان بگذارد. اما زبان نویسنده در این میان نقش بسیار مهمی را در جذب این مخاطب دارد و هر چه این فاصله زبانی کمتر شود این ارتباط بیشتر و بهتر خواهد شد و گاه آهنگین بودن اثر راه مینابری است برای رسیدن به این هدف.
کتاب «قرمزی» نوشتهٔ لاله جعفری مجموعه هفت قصه کوتاه برای کودکان پیش دبستانی است. قصه‌هایی که رویاهای کودکان را به تصویر می‌کشند و سعی بر آن دارند آن گونه که کودکان می‌بینند ببیند.

قدسید و قاشق چایخوری را شاید بتوان موفق‌ترین داستان این مجموعه دانست: «قاشق چایخوری تنها توی استکان چای نشسته بود. این طرف را نگاه کرد، آن طرف را نگاه کرد تا شاید کسی پیدا شود تا او را بازی کند. ناگهان از بالا آلفا قدسیدفد تالایی افتاد توی استکان. قاشق چایخوری خیلی خوشحال شد. دوش چرخي زد و گفت : می‌آیی بازی، و این بازی تا جایی ادامه پیدا می‌کند که قاشق چایخوری به حرف قدسیدفد گوش نمی‌دهد تا اینکه قدسیدفد هم در بازی قائم شود که ته چای‌نمادی می‌شد.»
ارائه تصاویر و فضای دوستانه در این داستان، جذابیت خاصی را برای مخاطب خردسال ایجاد می‌کند و این یکی از مشاهدات عینی جهان پیرامون اوست که در قالب داستانی شکل گرفته.

لاله جعفری در داستان «دل سی دی و آقاگره» به‌زهم به کودک و خردسال امروز نزدیک می‌شود و پیام داستانی خودش را که همان به‌کارگیری وسایل و استفاده بجا از آنها است در قالب سی دی که به بیرون پرت شده بیان می‌کند که امروز به یکی از ابزار کودکان تبدیل شده و به این طریق پیام داستانی خود را به گونه‌ای موفق‌تر ارائه کرده.

اما داستان «قرمزی» که هم نام مجموعه داستان است، داستان توپی است که به کمک بقیه دوستان می‌رود تا به تلمبه برسد. و یاد شود. اما در این داستان زبان گاه آهنگین است و گاه این آهنگ از بین می‌رود. به نظر می‌رسد چنانچه نویسنده آهنگ زبان یک‌دستی را برای این اثر خود انتخاب می‌کردی یک موفق‌تر می‌توانست عمل کند و مخاطب خود را بیشتر به خواست و ارتباط وامی‌داشت. «غروب غوم» یکی دیگر از داستان‌های مجموعه است و به ترس کودکان از رعد و برق اشاره دارد و باز با به‌کارگیری ترفندی کودکان را جذب کرده تا با تحریک حسی آنها را جذب داستان کند و توهمات کودکان را نسبت به این پدیده عنوان می‌کند و در بخش پایانی کتاب اشاره‌ای دارد به این خیالات: «پسر که مادرش چسبید. همه به آسمان نگاه کردند. ناگهان غروب غوم غوم. . . آسمان روشن شد اما غروب غوم تیرش را درنیارود. چکشش را هم نشان نداد. از اره برقی خبری نبود. غروب غوم فقط مشت مشت باران ریخت روی سر آنها».

خیابان بوق بوقی و صوتی نام دو داستان دیگر این مجموعه هستند که در کنار سایر داستان‌ها محوریت دوستی و همکاری را مدنظر قرار می‌دهند. همان موضوعی که خردسالان باید آن را بیاموزد و تجربه کند. با هم بودن، کمک به همدیگر نقش اساسی در مجموعه داستان قرمزی ایفا می‌کند اما خوشبختانه هیچ کدام از این پیام‌ها به گونه‌ای شعاری نیست تا خردسال و کودک دل‌زده شود. نویسنده با بهره‌گیری از دنیای کودک و وسایل و ابزار امروزه او داستان‌هایی را خلق کرده که مخاطب آنها را باور کند و اما بخش تصویرگری کتاب جای آثار بیشتری دارد و باید توجه داشت که این بخش نقش مهمی در رشد کودک ایفا می‌کند. این مجموعه داستان در حقیقت از طریق گسترش پیرنگ به تصاویر وابسته است و از آنجا که متن و تصویر در کتاب‌های تصویری مکمل یکدیگرند در ارزیابی این کتاب‌ها باید در رابطه میان واژگان و تصویرها اهمیت بیشتری قائل شد.

رنا ساترلند معتقد است: «داستانی که ویژه خردسالان است باید کوتاه، ساده و قابل فهم باشد. دارای مفاهیم اندک بوده و چنانچه مفاهیم ناآشنا باشند، نباید از حوزه درک کودک فراتر رود. جمله‌های نماد مستقیم و سبک داستان ساده باشد، تصویرها باید مکمل متن باشند و در تضاد با آن نباشند.»

در حقیقت این تصاویر علاوه بر پیوند تنگاتنگ با متن و سبک نویسنده باید خواننده را به هیجان آورد و از طرفی هدف اصلی کتاب باید در تصویرسازی آن نقش عمده‌ای را در این گروه سنی ایفا کند. اما یکی از نکات دیگر در تصویرسازی این گروه سنی رنگ است. گروه سنی خردسال رنگ‌های شاد و تند را بیشتر می‌پسندد و همین امر سبب جذب بیشتر این مخاطب خواهد شد اما با توجه به همه این نکات مجال بررسی تصویرسازی این کتاب را به منتقدان حرفه‌ای آن وامی‌گذاریم.

بخش اول

در نگاهی کلی بنابر آمار مراجع رسمی

در هفت ماه نخست سال ۱۳۸۴ چهار

هزار و چهل و هشت عنوان کتاب کودک و نوجوان منتشر شده

است. ۱ درحالی که در همین مدت در سال ۱۳۸۳ دو هزار و

یک صدو پنجاه و شش عنوان کتاب منتشر شده است. که این

آمار رشد ۷۵/۸۷ درصدی را نشان می‌دهد. در سال ۸۳ از دو

هزار و پنجاه و شش عنوان تنها یک‌هزار و شصت و پنج عنوان

چاپ اول بوده. اما آمارها نشان می‌دهد در سال ۸۴ این عدد به

یک‌هزار و پانصد و سی و سه عنوان چاپ اول رسیده است که

نشان از رشد ۲۱/۱۸ درصد دارد. در حوزه کتاب‌های ترجمه

شده برای کودکان و نوجوانان در سال ۸۳ از تعداد کل کتاب‌های

این سال (۲۱۵۶ عنوان) نهصد و پنجاه و شش عنوان ترجمه

بوده است. اما در سال ۸۴ از تعداد کل کتاب‌های چاپ شده

سال (۴۰۴۸ عنوان) یک‌هزار و نود و هشت عنوان ترجمه از

زبان‌های غیرفارسی بوده است. به عبارت روشن‌تر ۸۵/۱۴

درصد کتاب‌های چاپ شده در این سال کتاب‌های ترجمه بوده

است.

اگرچه آمارها نشان از رشد ۸۷ درصدی در کتاب کودک و

نوجوان دارد اما از طرف دیگر رشد ۱۴ درصد ترجمه نسبت به

سال قبل گویای کم‌رغبتی ناشران به تالیف است. درحالی که در

سال ۸۳ از تعداد کل کتاب‌های چاپ شده (۲۱۵۶ عنوان)

یک‌هزار و دویست شصت و پنج عنوان چاپ اول بوده و خود

نشان می‌دهد ۶۸/۵۸ درصد که کتاب‌های چاپ اول بوده

است، در سال ۸۴ این درصد به پایین‌ترین حد خود رسیده است.

در سال ۸۴ از تعداد کل (۴۰۴۸ عنوان) کتاب چاپ شده

یک‌هزار و پانصد و سی و سه عنوان چاپ اول بوده است یعنی

تنها ۸۸/۳ درصد چاپ اول بوده. این آمارها نشان از تمایل

ناشران به تجدید چاپ کتاب دارد. این درحالی است که

سیاست‌های حمایتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تغییری

نکرده است. کم‌تیراژترین کتاب در سال ۸۴ کتاب «ملکه

ویکتوریا» نوشته محمدجواد کزاز بود با تیراژ تنها صد نسخه

و بیشترین تیراژ کتابی با عنوان فارسی تکمیلی (کمک آموزشی)

نوشته غلامعلی آریا با تیراژ چهل و پنج هزار نسخه را

در برمی‌گرفت.

همچنین پراکرتین نویسنده سال ناصر کشاورز با ۴۹ عنوان

کتاب چاپی (شامل چاپ اول و چندم) بوده است. همچنین

فعال‌ترین ناشر دولتی، همپتان کانون پرورش فکری کودکان و

نوجوانان است آن هم با فعالیت‌های گسترده و متنوع در حوزه

کتاب کودک و نوجوان.

فعال‌ترین ناشر خصوصی هم نشر شباویز بوده با فعالیت‌های

گسترده برون‌مرزی و گسترش فعالیت‌های جانبی نشر.

■

جیره‌ها و اتفاقات سال ۸۳

دویستمین سال تولد هانس کریستین آندرسن به همت شورای

کتاب کودک در خانه هنرمندان برگزار شد.

بزرگداشت دویستمین سال تولد آندرسن در سال ۲۰۰۵ در

سراسر جهان برگزار می‌شد و شورای کتاب همراه با این طرح

جهانی در یک نشست دو روزه در روزهای شانزدهم و هفدهم

فروردین ماه با اجرای برنامه‌هایی از جمله کارگاه‌های آموزشی،

ایراد سخنرانی، برگزاری مسابقات مختلف هنری و نمایش فیلم

یاد این نویسنده را گرامی داشت.

در این مراسم نوش‌آفرین انصاری، دکتر محمد توکل (مدیر

پونسکو در ایران) کار بول نیلسن (سفیر دانمارک) اثر ژولیا یاز و

تی چند از نویسندگان دیگر سخنرانی کردند. همچنین جوایزی

به گروهی از نویسندگان کودک و نوجوان اهدا شد از جمله

محمدرضا یوسفی، احمد اکبرپور، شهرام رجب‌زاده، پوپک

نیک‌طلب و . . . روز در تهران برگزار

شد.

■ **گروهی از نویسندگان و تصویرگران کتاب کودک و نوجوان ایران در نمایشگاه بولونیا شرکت کردند.**

در فروردین ماه گروهی از نویسندگان و تصویرگران از جمله

محمدرضا شمس، مصطفی خرامان و رودابه خائف و علیرضا

گلنوریزان در نمایشگاه بین‌المللی کتاب کودک بولونیا شرکت

کردند. این نمایشگاه که یکی از معتبرترین نمایشگاه‌های کتاب

کودک جهان است هرساله در ایتالیا برگزار می‌شود و در آن

جدیدترین کتاب‌های کودکان کشورهای سراسر جهان به نمایش

گذاشته می‌شود. در این نمایشگاه تعدادی از ناشران دولتی از

جمله «مدرسه»، «ترتیب»، «سروش» و «علمی فرهنگی» و از

ناشران غیردولتی نشر «شباویز» شرکت داشت.

سی و هفتمین نشست نقد آثار غیرتخیلی با عنوان «جایگاه

کتاب‌های هدیه آسمان در برنامه درسی تعلیمات دینی» با حضور

گروهی از نویسندگان کودک و نوجوان در محل کتاب ماه کودک

و نوجوان برگزار شد. در این نشست به نقد و بررسی کتاب‌های

دینی پرداخته شد.

■ **پنجاه و دومین نشست نقد آثار تخیلی کودک و نوجوان با عنوان تاثیر متقابل سینما و ادبیات کودک با حضور وحید نیک‌خواه‌آزاد برگزار شد.**

در این نشست گروهی از دانش آموزان مدارس تهران به نقد

کتاب «سفوتنی سبز» سروده رسول حسین‌لی پرداختند. در این

جلسه مهروش ظهوری به عنوان منتقد مهمان در حضور شاعر

به نقد و بررسی کتاب پرداخت.

■ **چهل و سومین نشست نقد آثار تصویری با عنوان «ارتباط نقاشی و تصویرگری» با حضور آیدین آغداشلو و کیوان عسگری برگزار شد.**

در این نشست گروهی از تصویرگران کتاب

کودک و نویسندگان این عرصه حضور داشتند

که آغداشلو به طرح دیدگاه‌هایی درباره ارتباط

نقاشی و تصویرگری پرداخت.

■ **چهل و چهارمین نشست نقد آثار غیرتخیلی با عنوان «جامعه‌شناسی دوران کودکی» با حضور**

علیرضا کرمانی نویسنده و پژوهشگر در محل کتاب ماه کودک و نوجوان برگزار شد.

علیرضا کرمانی که از مترجمان کتاب

ادبیات

نگاهی به ادبیات کودک و نوجوان در سالی که گذشت

جریانی نه چندان موفق

محمدجواد جزینی

«جامعه‌شناسی دوران کودکی» است درباره نظریه‌های مربوط به

دوران کودکی سخن گفت و برخی از دیدگاه‌های مشهور جامعه‌شناختی کودک را شرح داد.

■ **پنجاه و سومین نشست نقد آثار تخیلی با عنوان «تعامل ادبیات کودک و سینما» با حضور منوچهر اکبرلو و عباس جهانگیریان در محل کتاب ماه برگزار شد.**

در این نشست درباره ویژگی‌های سینمای کودک در ایران و

چگونگی اقتباس‌های سینمایی از آثار نویسندگان کودک و نوجوان سخن گفته شد.

■ **بیست و هفتمین نشست «نقد مخاطبان» در محل کتاب ماه برگزار شد.**

در این نشست به بحث درباره جایگاه کتاب‌های علمی در

میان خوانندگی کتاب کودک و نوجوان بحث و تبادل نظر شد.

■ **کتاب سال تصویرگران کودک و نوجوان توسط انجمن تصویرگران کتاب کودک منتشر شد. در این کتاب ۱۶۰ تصویرگر عضو این انجمن در ۴۱۲ صفحه معرفی شده‌اند.**

■ **انجمن نویسندگان کودک و نوجوان با همکاری بنیاد فارابی ۲۰ رمان نوجوان را با هدف اقتباس سینمایی معرفی کرد.**

در میان این کتاب‌ها چهار کتاب ترجمه و شانزده اثر تالیفی از نویسندگان کودک و نوجوان به چشم می‌خورد.

«دختران خورشید» از محمدرضا یوسفی، «مهمانی دیوها»

جعفر تونزده جانی، «نو توکر بابا»نستیم احمد اکبرپور، «کودکی‌های زمین» جمشید خانیان و . . .

■ **تیرماه انتخابات هیات مدیره انجمن نویسندگان برگزار شد.**

در این دوره محمود برآبادی به‌عنوان رئیس، جواد محقق

به‌عنوان نایب‌رئیس و محسن هجری به‌عنوان دبیر انتخاب شدند.

البته چندی بعد بر اثر تنش‌هایی که در روند کارها پیش آمد

محسن هجری استعفا کرد و معصومه انصاریان دبیر انجمن شد.

■ **صد و نود و پنجمین نشست کتاب ماه با عنوان نتیجه تجربیات و گزارش‌های تصویرگران ایران، فراسوی مرزهای ایران با حضور**

سه تصویرگر، کیوان عسگری، حسن عامه‌کن و شراره خسروانی برگزار شد.

در این نشست از آخرین دستاوردهای تصویرگران ایرانی در

آن سوی مرزها سخن گفته شد.

■ **جایگاه کتابخانه‌های آموزشگاهی در نظام آموزش و پرورش با حضور «گفتاش» مدیر اداره کل فرهنگی هنری آموزش متوسطه،**

«خانم عماد خراسانی» مسئول کتابخانه شورای کتاب کودک و «رویتک» کارشناس کتابخانه کانون پرورش فکری برگزار شد.

در این نشست به بررسی جایگاه کتابخانه در آموزش گام‌ها

و کاستی‌های آن پرداخته شد.

■ **بزرگداشت احمدرضا احمدی برگزار شد.**

در حاشیه جشنواره شباویز در شهرپورماه بزرگداشت

احمدرضا احمدی شاعر معاصر برگزار شد. در این مراسم

عبدالحسین زرین‌کلک، علی میرزایی، آیدین آغداشلو و علی اصغر سیدآبادی دربارۀ ویژگی‌های آثار و شخصیت

احمدرضا احمدی سخنرانی کردند. همچنین لوح تقدیری از سوی

انجمن نویسندگان کودک و نوجوان به احمدی اهدا شد.

■ **نشر شباویز به بزرگداشت نویسنده و تصویرگر جشنواره خود جایزه اهدا کرد.**

در این نشست داستان احمدرضا احمدی، علّزا جوزدانی، هدی

حدادی و مرجان کشاورز و در بخش تصویرگری نگین

احتشاییان، امین حسن‌زاده، شراره خسروانی، راشین خیریه، فرشید شیبعی و علی‌رضا گلنوریزان جزء بزرگداشت بودند.

■ **همایش «الایلی کودکان» در چهارمحال و بختیاری اولین همایش لایلی کودکان در شهرکرد مرکز استان**

چهارمحال و بختیاری برگزار شد.

■ **بیستمین جشنواره بین‌المللی فیلم‌های کودک و نوجوان در اصفهان برگزار شد.**

در این دوره برای نخستین‌بار گروه داوران منتخب این نویسندگان کودک و نوجوان

هم به دآوری فیلم‌ها پرداختند. در حاشیه این

جشنواره نکوداشت هوشنگ مرادی کرمانی و گروهی

از نویسندگان از جمله کیومرث پوراحمد، فرهاد توحیدی و . . . درباره ویژگی‌های آثار

کرمانی سخنرانی کردند. از دیگر فعالیت‌های جنبی جشنواره به چاپ سه کتاب با عنوان

اقتباس ادبی برای سینمای کودک و نوجوان نوشته منوچهر اکبرلو، «هوشو» زندگی و نقد

آثار مرادی کرمانی به کوشش فرانک کوساکیان و قصه‌گویی تصویری و روایت بصری از

ادبیات تا سینما اشاره کرد.

همچنین کاره‌منادی نمایشگاهی از پوستر فیلم‌های اقتباسی در حوزه کودک و نوجوان

برپا کرده بود.

ردیف	موضوع	نم کتاب	نویسنده	مترجم	نشر	تعداد صفحه	تیراژ	قیمت	عنوان
۱	تعداد کتاب‌های منتشر شده	-	-	-	-	-	-	-	۱۱۵۶
۲	تعداد کتاب‌های چاپ اول	-	-	-	-	-	-	-	۱۱۱۵
۳	تعداد کتاب‌های ترجمه	-	-	-	-	-	-	-	۱۵۱
۴	تعداد کتاب‌های تالیف	-	-	-	-	-	-	-	۱۲۰۰
۵	کمترین تیراژ	اوشاف مشکبی	زهره وفایی	-	زینب	۱۶	۵۰۰	-	-
۶	بیشترین تیراژ	من بلب رنگ بزنم	شکوه قاسم‌نیا	-	دانیایی	۱۲	۱۲۰۰۰	-	-
۷	پرکارترین نویسنده	سیدمحمدحسین امام‌زاده	-	-	مالمف	-	-	-	۲۱
۸	کمترین صفحه	جوجه اردک زشت	هانس کریستین آندرسن	-	علیماز	۶	-	-	-

ردیف	موضوع	نم کتاب	نویسنده	مترجم	نشر	تعداد صفحه	تیراژ	قیمت	عنوان
۱	تعداد کتاب‌های منتشر شده	-	-	-	-	-	-	-	۴۰۴۸
۲	تعداد کتاب‌های چاپ اول	-	-	-	-	-	-	-	۱۵۲۲
۳	تعداد کتاب‌های ترجمه	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰۸
۴	تعداد کتاب‌های تالیف	-	-	-	-	-	-	-	۲۹۵۰
۵	کمترین تیراژ	ملکه ویکتوریا	محمدجواد کزاز	-	چود	۵۲	۱۰۰	۹۰۰۰	-
۶	بیشترین تیراژ	فارسی تکمیلی	غلامعلی آریا	-	نهضت سوادآموزی	-	۴۵۰۰۰	-	-
۷	پرکارترین نویسنده	ناصر کشاورز	-	-	-	-	-	-	۴۹
۸	کمترین صفحه	گلاژ	علی خاکپازان	-	پیدایش	۲	-	-	-

شنبه ۲۳ اردیبهشت ۱۳۸۵

چهرها

معرفی نویسنده ایرانی برای جایزه آسترید لینگدرن

شرق: هوشنگ مرادی کرمانی از سوی شورای کتاب کودک نامزد دریافت جایزه یادبود آسترید لینگدرن شد. این نویسنده ایرانی به سبب خلق آثار ماندگار و تأثیرگذار برای دریافت جایزه معرفی شده است. داستان‌های او بدون تلخی و گزندگی آگاهی

اجتماعی می‌دهند و می‌توانند با کودکان و نوجوانان

در هر نقطه از جهان ارتباط برقرار و آنها را با لذت همراه

خود کنند و حتی از مرزهای جغرافیایی و سنی هم

درگذرند. لازم به ذکر است آسترید لینگدرن نویسنده

نامدار کودکان و نوجوانان سوئدی، خالق پی‌پی

جوراب بلند، محبوب‌ترین و معروف‌ترین نویسنده

جهان است. او در سال ۲۰۰۲ در سن ۹۴ سالگی

درگذشت. دولت سوئد به منظور زنده نگاه داشتن نام

او، جایزه ادبی لینگدرن را از سال ۲۰۰۲ به منظور